

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

โครงการวิจัยการพัฒนาความมั่นคงในชีวิตวัยรุ่นในชนบทอีสาน(The Youth's Life Security Development in Rural Esan) มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงเรื่องเพศ ยาเสพติด และความรุนแรง ในชีวิตวัยรุ่นในชนบทอีสาน 2) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยงเรื่องเพศ ยาเสพติด และความรุนแรงในชีวิตวัยรุ่นในชนบทอีสาน และ 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาความมั่นคงของชีวิตวัยรุ่นในชนบทอีสานให้ปลอดภัยจากความเสี่ยงเรื่องเพศ ยาเสพติด และความรุนแรง

การวิจัยดำเนินการเป็น 2 ระยะ ในการวิจัยระยะที่ 1 เป็นการค้นหาองค์ความรู้เกี่ยวกับ พฤติกรรมเสี่ยงเรื่องเพศ ยาเสพติด และความรุนแรงในชีวิตวัยรุ่นชนบทอีสาน ทักษะหรือความคิดของคนในชุมชนทั้งตัววัยรุ่นและผู้ปกครองเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงเรื่องเพศ ยาเสพติด และความรุนแรง ในชีวิตวัยรุ่นชนบทอีสาน ตลอดจน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยงเรื่องเพศ ยาเสพติด และความรุนแรง ในชีวิตวัยรุ่นชนบทอีสาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกิจกรรมเพื่อปฏิบัติการ(intervention)

ส่วนการวิจัยระยะที่ 2 ได้นำแนวทางที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดมาสู่การปฏิบัติ เพื่อใช้เป็นแนวทางพัฒนาความมั่นคงในชีวิตของวัยรุ่นในชนบท เพื่อให้โอกาสชุมชนได้เรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพของเขาเองร่วมกัน ทำให้ได้องค์ความรู้ในส่วนของผลการดำเนินงานดังกล่าวด้วย

การวิจัยครั้งนี้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มวัยรุ่น อายุ 12-25 ปี ทั้งชุมชนในเขตชนบทและเขตเมือง และทั้งที่กำลังศึกษาอยู่และ ไม่ศึกษาต่อแล้ว และพ่อแม่ ผู้ปกครองที่มีบุตรหลานเป็นวัยรุ่น ตลอดจนผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกอบต. ครู อาจารย์ และ ผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการได้แก่ ผู้อาวุโสของหมู่บ้าน ซึ่งกรอบแนวความคิด (Conceptual Framework) ของการวิจัยครั้งนี้เชื่อว่า ปัจจัยเกี่ยวกับตัววัยรุ่น ปัจจัยเกี่ยวกับครอบครัว และปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน ทำให้วัยรุ่นนอกจากจะไม่ได้รับการเสริมสร้างทักษะที่จะนำพาตนเองให้ลดความเสี่ยงต่างๆแล้ว ยังถูกมองว่าเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ทั้งเรื่องพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม การเสพยาเสพติด และการก่อความรุนแรง ดังนั้นการพัฒนาความมั่นคงในชีวิตของวัยรุ่น ให้ปลอดภัยจากความเสี่ยงเรื่องเพศ ยาเสพติด และความรุนแรงนั้น จำเป็นต้องเข้าใจถึงสภาพวิถีชีวิตของชุมชนและวัยรุ่น ตลอดจนการรับรู้ของวัยรุ่นที่มีต่อศักยภาพตนเอง และทักษะของครอบครัว ตลอดจนชุมชนที่มีต่อวัยรุ่น ที่จะเข้ามามีส่วนเสริมสร้างศักยภาพให้กับวัยรุ่น ให้สามารถตระหนักรู้ เห็นคุณค่าของตนเอง เพื่อเสริมสร้างทักษะการตัดสินใจ ที่ทำให้สามารถหลีกเลี่ยงความเสี่ยงดังกล่าว

วิธีดำเนินการวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) โดยเน้นข้อมูลเชิงคุณภาพจากชุมชน ทศนะจากชุมชน และการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม จากวัยรุ่น ในพื้นที่วิจัยสองแห่งในจังหวัดขอนแก่น โดยเลือกพื้นที่เป็นหมู่บ้านที่มีสภาพปัญหาของวัยรุ่น ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นศึกษา 2 หมู่บ้านจากชุมชนใกล้เขตเมือง(เขตเทศบาลเมืองพล) ที่มีความเจริญ ทันสมัยมาก และชุมชนไกลเมือง(กิ่งอำเภอหนองนาคำ) ที่อยู่ห่างจากเขตเทศบาลค่อนข้างมาก ซึ่งยังคง สะท้อนความเป็นชนบท ทั้งสองชุมชนอยู่ในจังหวัดขอนแก่น ทั้งนี้ใช้เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบ สัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล เน้นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิง เนื้อหาจากข้อมูลเชิงคุณภาพที่รวบรวมมาได้จากชุมชนและการวิเคราะห์แบบสอบถามโดยใช้โปรแกรม SPSS for windows ซึ่งได้ผลการศึกษาดังนี้

1. สรุปผลการศึกษา

สรุปผลการศึกษานำเสนอเป็น 3 ส่วนคือ 1) สภาพบริบทของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของวัยรุ่น 2) พฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่นที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ ยาเสพติดและความรุนแรง และปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่นที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ ยาเสพติด และความรุนแรง และ3) พัฒนารูปแบบการพัฒนา ความมั่นคงของชีวิตวัยรุ่นในชนบทอีสานให้ปลอดภัยจากความเสี่ยงเรื่องเพศ ยาเสพติด และความรุนแรง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1) สภาพบริบทของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของวัยรุ่น

ชุมชนใกล้เมือง ตั้งอยู่ห่างจากเขตเมือง(เขตเทศบาลอำเภอพล) เพียง 4 กิโลเมตรและอยู่ติดถนน ใหญ่ทำให้การคมนาคมติดต่อกับเมืองใหญ่ทำได้ง่าย นอกจากนี้ยังเป็นชุมชนที่มีสาธารณูปโภคมีอย่าง ครบถ้วน ชุมชนนี้มี 149 ครัวเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 693 คนเป็นชาย 323 คนเป็นหญิง 370 คน (การ สำรวจของอบต. ปี 2546) ครัวเรือนส่วนมากประกอบอาชีพทำนาปี ครัวเรือนส่วนมากมักให้ลูกหลาน ออกไปทำงานในโรงงาน หรือไปค้าขายที่กรุงเทพฯและปริมณฑล เมื่อ 3 ปีที่ผ่านมาเริ่มมีการฝึกฝนวัยรุ่น ออกไปเป็นหางเครื่องให้กับคณะหมอลำ ประกอบกับในชุมชนมีโรงเรียนระดับประถมศึกษาเมื่อวัยรุ่น ต้องการศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาต้องไปเรียนต่อในเขตชุมชนอื่นและเขตเมืองใหญ่ จึงเป็นช่องทางหนึ่ง ที่ทำให้วัยรุ่นต้องออกไปมีประสบการณ์นอกชุมชน

ส่วนชุมชนไกลเมือง ตั้งอยู่ห่างจากเขตเมือง (กิ่งอำเภอหนองนาคำ) ถึง 20 กิโลเมตร ชุมชน ติดต่อกับเขตเมืองได้ค่อนข้างยากเพราะไม่ได้ตั้งอยู่ในเส้นทางถนนใหญ่ เป็นชุมชนขนาดค่อนข้างใหญ่มี 217 ครัวเรือน มีจำนวนประชากร 1230 คน เป็นชาย 600 คนเป็นหญิง 630 คน ครัวเรือนส่วนใหญ่ทำ นานปีเป็นหลัก มีครัวเรือนบางส่วนทำนาปรังได้บ้าง ครัวเรือนส่วนหนึ่งมีสมาชิกไปทำงานกรุงเทพฯและ ปริมณฑล ทำงานโรงงาน ก่อสร้าง และไปตัดอ้อย

ผลการวิเคราะห์สภาพการทำงานของวัยรุ่น พบว่า วัยรุ่นชุมชนใกล้เคียงและชุมชนใกล้เคียงส่วนใหญ่ทั้งทำงานและเรียน คิดเป็นร้อยละ 50.0 และ 40.0 ตามลำดับ รองลงมาคือการทำงานอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 37.5 และ 35.0 ตามลำดับ โดยวัยรุ่นชุมชนใกล้เคียงส่วนใหญ่ทำงานในกิจการของครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 57.1 บางครัวเรือนทั้งพ่อและแม่ไปทำงานต่างถิ่นทำให้ต้องปล่อยให้ลูกๆ อยู่กันตามลำพัง หรืออยู่กับตายาย ในชุมชนใกล้เคียงมีสภาพคล้ายคลึงกับชุมชนใกล้เคียงเพราะมีสถานบริการด้านสุขภาพขั้นพื้นฐานในชุมชน นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) ในชุมชน นับว่าเอื้อโอกาสด้านการศึกษาแก่วัยรุ่นในชุมชนอย่างมาก แต่ถึงกระนั้นวัยรุ่นบางกลุ่มก็ต้องการเข้าไปเรียนระดับเดียวกันในเขตเมือง เช่นเดียวกับวัยรุ่นที่ต้องการเรียนต่อระดับสูงเพราะเชื่อมั่นว่ามีมาตรฐานกว่า การทำกิจกรรมในลักษณะกลุ่มทางสังคมไม่เด่นชัด ส่วนหนึ่งวัยรุ่นเห็นว่าเป็นเพราะผู้นำและวัยรุ่นไปทำงานต่างถิ่นทำให้รวมกลุ่มกันยาก ชุมชนใกล้เคียงมีกานันเป็นชาย วัยรุ่นรับรู้ว่าการันมักเห็นว่าวัยรุ่นไม่มีความสามารถ ไม่ทำางาน ปัจจุบันชุมชนยังเป็นที่ตั้งของที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล

จะเห็นว่าสภาพบริบทของครอบครัวและชุมชนใกล้เคียงและใกล้เคียงส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกัน เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากการพัฒนาและกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้ชุมชนมีโอกาสได้รับบริการจากภาครัฐ มีสภาพความทันสมัยในการดำรงชีวิตที่ได้รับจากเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ แม้ว่าครัวเรือนมีสภาพเศรษฐกิจที่พึ่งพิงภาคเกษตรแต่ก็ยังมีสมาชิกของครัวเรือนย้ายถิ่นไปทำงานในเมืองใหญ่ อย่างไรก็ตามชุมชนทั้งสองมีแตกต่างกันอย่างมากในเรื่องทัศนคติของผู้นำชุมชน และครอบครัวที่มีต่อวัยรุ่นที่เป็นลูกหลาน หนึ่งชาวบ้านมักเรียกรุ่นว่า กลุ่มคนหนุ่มคนสาว ซึ่งไม่ได้ใช้อายุมาเป็นเกณฑ์ โดยคนหนุ่มสาวหมายถึงคนที่ยังไม่ได้แต่งงาน ดังนั้นจึงมีความหลากหลายของวัยรุ่นที่เริ่มตั้งแต่อายุราว 12 ปี จนถึง 24 ปี

2) พฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่นเกี่ยวกับยาเสพติดความรุนแรงและพฤติกรรมทางเพศ

วัยรุ่นทั้งชุมชนใกล้เคียงและชุมชนใกล้เคียง มีสภาพภูมิหลังด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนไม่แตกต่างกันมากนักดังได้กล่าวแล้ว แต่มีการรวมกลุ่มกันอย่างหลวมๆ เพื่อเล่นกีฬาในตอนเย็นเท่านั้น

ในชุมชนใกล้เคียงวัยรุ่นเคยรับการอบรมด้านอาชีพ (ช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า) จากโครงการภาครัฐ เพื่อให้เกิดการรวมกลุ่ม แต่เมื่อสิ้นสุดการอบรมก็ไม่มีกรรวมกลุ่ม เพราะวัยรุ่นส่วนมากแยกย้ายกันไปทำงานตามที่ต่างๆ ส่วนมากเป็นการทำงานโรงงานในกรุงเทพฯ และปริมณฑล สำหรับวัยรุ่นที่ยังอยู่ในชุมชนมีบทบาทบ้างในการช่วยงานด้านวัฒนธรรมประเพณีและการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้เป็นเพราะผู้นำมีทัศนคติว่า การจะนำพาให้วัยรุ่นห่างไกลสิ่งไม่ดีนั้น ต้องให้มาทำงานร่วมกับชุมชน เพราะจะได้อยู่ในสายตาของผู้ใหญ่ และวัยรุ่นจะได้ถูกฝึกฝนให้ทำงาน ให้มีความรับผิดชอบ และเข้ากับผู้ใหญ่ในชุมชนได้ ทำให้วัยรุ่นได้มีโอกาสเรียนรู้งานกับผู้นำ วางแผนการทำงานร่วมกับผู้นำและชุมชน เมื่อมีโครงการพัฒนาเข้าสู่

ชุมชน ผู้นำจะนำมาปรึกษาหารือให้วัยรุ่นนำไปพิจารณาดำเนินการ เช่น คัดเลือกผู้ไปร่วมกิจกรรม วางตัวบุคคลรับผิดชอบงาน

ในส่วนนี้แตกต่างจากชุมชนใกล้เคียงโดยสิ้นเชิง เพราะผู้นำชุมชนเห็นว่า วัยรุ่นเป็นกลุ่มที่ยังไม่เป็นผู้ใหญ่ ไม่น่าจะรับผิดชอบอะไรได้ “ มักก่อเรื่องมากกว่าได้เรื่อง ” ซึ่งความหมายว่า มักก่อเหตุวิวาทกันกับหมู่บ้านอื่น มากกว่าจะรับผิดชอบเรื่องต่างๆ ได้ ดังนั้น วัยรุ่นในชุมชนใกล้เคียงจึงไม่เคยได้รับมอบหมายให้ทำงานกับชุมชน ทั้งงานพัฒนาและงานด้านประเพณีท้องถิ่น ซึ่งในส่วนนี้สอดคล้องกับการรับรู้ของวัยรุ่นที่เห็นว่า ผู้นำมีความคิดว่าวัยรุ่นทำอะไรไม่ได้ ไม่เคยสนใจวัยรุ่น ชอบมองว่าวัยรุ่นเป็นปัญหา ทำตัวไม่เป็นประโยชน์แต่ผู้นำไม่เคยถามว่าวัยรุ่นอยากทำอะไร วัยรุ่นบางส่วนสะท้อนว่า “ อบต. ให้งบมาพัฒนาวัยรุ่นก็ไม่เคยมาถามวัยรุ่นว่าต้องการทำโครงการอะไร จะเขียนโครงการไปเอง หากมีโครงการอบรมผู้นำก็ให้แต่ลูกหลาน คนใกล้ชิดไปร่วม ”

สำหรับประเด็นเรื่องยาเสพติด พบว่าวัยรุ่นชุมชนใกล้เคียงที่เคยใช้ยาเสพติด กว่าร้อยละ 90.0 มีการใช้ยาเสพติดครั้งแรกเมื่ออายุ 13 - 15 ปี อายุเฉลี่ยของการใช้ยาเสพติดครั้งแรก 14.0 ปี ซึ่งเป็นอายุที่ต่ำกว่าชุมชนใกล้เคียง (15.81 ปี) ปัจจุบันคนในชุมชนใกล้เคียงเห็นว่า ปัญหาเกี่ยวกับวัยรุ่นมีน้อยกว่าในอดีตเมื่อ 3-5 ปีย้อนหลัง (ปี 2542-2545) ไม่ว่าจะ เป็นเรื่องยาเสพติด หรือการทะเลาะวิวาท ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นเพราะพ่อแม่ผู้ปกครองสอดส่องพฤติกรรมลูกตนเองเพิ่มขึ้น เนื่องจากเกรงกลัวกับนโยบายการต่อสู้กับยาเสพติดของรัฐบาล ส่วนการทะเลาะวิวาทมักเกิดขึ้นเมื่อชุมชนหรือชุมชนใกล้เคียงมีเทศกาลงานบุญและมีกิจกรรมบันเทิง ซึ่งเป็นโอกาสที่วัยรุ่นจากต่างพื้นที่สามารถมาร่วมกิจกรรม เกิดการรวมตัวกันของวัยรุ่นเป็นกลุ่มๆ ทำให้เกิดความไม่พอใจกัน ซึ่งบางครั้งก็เกิดจากการดื่มสุรา ทำให้คำพูดหรือบุคลิกที่วัยรุ่นแสดงออกไม่เหมาะสม บางครั้งก็ตีต่อยกันจนได้รับความเดือนร้อน สิ่งเหล่านี้ทำให้ชุมชนมีมาตรการทางสังคมขึ้นมาควบคุม คือหากการวิวาทนั้นก่อให้เกิดความเสียหายต่อกิจกรรมงานบุญของบุคคล วัยรุ่นที่ก่อเหตุจะต้องรับผิดชอบค่าเสียหายที่เกิดขึ้น หรือหากมีความเสียหายจากการทะเลาะวิวาทกัน กำนันจะไม่ใช้การไกล่เกลี่ยเพื่อคลี่คลายความขัดแย้งอีก แต่จะถูกดำเนินคดีทางกฎหมาย จะเห็นได้ว่ามาตรการที่ชุมชนนำมาใช้เพื่อควบคุมพฤติกรรมวัยรุ่นเป็นมาตรการที่เป็นทางการมากขึ้น หลังจากมีมาตรการต่างๆ ทางสังคมเพิ่มขึ้น ทำให้วัยรุ่นกลุ่มที่อยู่ในชุมชน ซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่ได้เรียนต่อหรือจบการศึกษาวิชาชีพ (ปว.ช/ปว.ส) แต่ไม่ไปทำงาน ต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่าวัยรุ่นทั้งสองชุมชนเคยมีเรื่องทะเลาะวิวาทถึงร้อยละ 42.0 - 45.0 ในทัศนะคนในชุมชนใกล้เคียงและวัยรุ่นเองเห็นว่าปัจจุบันวัยรุ่นก็ยังไม่รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เท่าที่ควร ชอบขับซิ่งรถมอเตอร์ไซด์ที่ดัดแปลงทำให้มีเสียงดัง จับกลุ่มดื่มสุรา สูบบุหรี่ทั้งที่ไม่มีรายได้เป็นของตนเอง

ขณะที่ในชุมชนใกล้เคียง วัยรุ่นที่เรียนต่อนิยมขับซิ่งรถมอเตอร์ไซด์เข้ามาในเขตเมือง ทำให้มีโอกาสใช้ชีวิตอิสระในการคบเพื่อน วัยรุ่นให้ความเห็นว่า บางครั้งก็ไปเรียน บางครั้งก็ไปเที่ยวกับเพื่อน บางครั้งก็ไปอยู่ที่ร้านอินเทอร์เน็ต วัยรุ่นกลุ่มนี้รับรู้ว่าการเรียนน่าเบื่อ แต่ก็ต้องเรียน เพราะพ่อแม่อยากให้

เรียน และตัวเองก็ไม่อยากลำบากไปทำงานต่างถิ่น เพราะถ้าไม่เรียนต่อ พ่อแม่ต้องให้ไปทำงานหารายได้ เหมือนลูกครอบครัวอื่นๆ จากข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า วัยรุ่นชุมชนใกล้เคียงและชุมชนใกล้เคียงส่วนใหญ่ กำลังศึกษาอยู่มีร้อยละ 88.2 และ 72.5 ตามลำดับ ในชุมชนใกล้เคียงส่วนมากเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) เพราะมีโรงเรียนอยู่ในชุมชนและบางส่วนเรียนวิชาชีพเพิ่ม ขณะที่ในชุมชนใกล้เคียงวัยรุ่นส่วนมากเรียนต่อสายสามัญและสายวิชาชีพ

สำหรับพฤติกรรมทางเพศพบว่า วัยรุ่นชุมชนใกล้เคียงบางส่วนที่เข้ามาศึกษาต่อในเขตเมือง มีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานจนทำให้ต้องหยุดเรียนไป และพ่อแม่จัดพิธีการแต่งงานให้ ในทัศนะของคนในชุมชนเห็นว่า วัยรุ่นที่กำลังเรียนอยู่ มีพฤติกรรมเรื่องเพศน่าเป็นห่วง เพราะการที่วัยรุ่นออกไปโรงเรียน(ซึ่งอยู่ในเขตเมือง)นั้น พ่อแม่ ไม่สามารถทราบเลยว่า ลูกมีพฤติกรรมเหมาะสมไหม ไปถึงโรงเรียนหรือไม่ เข้าเรียนจริงหรือไม่ และพ่อแม่ยังรับรู้่ว วัยรุ่นที่เรียนหนังสือมักคิดว่าตนเองเหนือกว่าพ่อแม่ (พ่อแม่ส่วนมากจบการศึกษาระดับประถมศึกษา)ไม่ยอมรับการตักเตือนของพ่อแม่ ส่วนวัยรุ่นกลุ่มที่ไปทำงานต่างถิ่น มักใช้ชีวิตด้วยความระมัดระวัง เพราะอยู่ไกลจากพ่อแม่ แต่พ่อแม่บางส่วนก็ยอมรับว่าการที่ลูกวัยรุ่นไปทำงานรายได้ให้กับครอบครัว ทำให้พ่อแม่ตักเตือนได้น้อยลง ด้วยความเกรงใจและอยู่ไกล ประกอบกับพ่อแม่ส่วนนี้เชื่อว่าวัยรุ่นที่ทำงานต่างถิ่น ต้องรับผิดชอบทำงานไม่มีเวลาไปมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมเช่น เที่ยวเตร่ คบเพื่อนต่างเพศ ซึ่งทัศนะดังกล่าวนี้พบเช่นเดียวกับในชุมชนใกล้เคียง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพ่อแม่ให้สถานภาพและอำนาจต่อรองกับวัยรุ่นที่ทำงานต่างถิ่น มากกว่าวัยรุ่นในชุมชนที่ไม่ได้ทำงานและไม่ได้เรียน

ผลการวิจัยพบอีกว่า วัยรุ่นทั้งในชุมชนใกล้เคียงและใกล้เคียง มักใช้โอกาสที่มีตลาดนัดใกล้ชุมชน ไปท่องเที่ยวเพื่อได้มีโอกาสพบเพื่อนต่างเพศ และทำความรู้จักเพื่อสานต่อความสัมพันธ์ วัยรุ่นกลุ่มหนึ่งให้สัมภาษณ์ว่า“ไปเที่ยวตลาดนัดเพราะต้องการฟรีเซินตัวเอง” นอกจากนี้สวนสาธารณะที่อยู่ใกล้ชุมชน ก็เป็นอีกสถานที่หนึ่งที่วัยรุ่นใช้นัดพบกับเพื่อนต่างเพศและใช้เวลาอยู่ด้วยกันสองต่อสอง วัยรุ่นบางส่วนของชุมชนใกล้เคียงยอมรับว่า การนัดพบกันที่สวนสาธารณะเป็นจุดเริ่มต้น ที่นำมาซึ่งความสัมพันธ์ทางเพศในระยะต่อมา แต่ก็ได้ป้องกันตัวเองด้วยการใช้ถุงยางอนามัยที่ซื้อจากตู้ยอตเหรีญจากสถานีอนามัยในชุมชน ดังจะเห็นจากการให้สัมภาษณ์ของวัยรุ่นหญิงกลุ่มหนึ่ง “ถ้าไปเที่ยวป่า.....ก็จะชวนกันขับมอเตอร์ไซด์ไป ถ้าไปรดคันหนึ่งมีเพื่อนผู้ชายมาด้วย อีกคันไม่มีเพื่อนผู้ชาย ผู้หญิงที่มีเพื่อนผู้ชายแล้ว ก็ต้องช่วยหาเพื่อนผู้ชายให้เพื่อน จิงไป” ซึ่งบางครั้งปรากฏการณ์นี้ส่งผลสืบเนื่องถึงความรุนแรงในกลุ่มวัยรุ่นหญิง ก็ทำให้วัยรุ่นหญิงบางกลุ่มมีเรื่องทะเลาะวิวาททุบตีกันต่อเมื่อไปต่อว่ากันในโรงเรียน ปรากฏการณ์ดังกล่าวแม้ว่าครู และผู้นำชุมชนจะทราบเรื่องราว แต่ก็ไม่นำมาสู่การจัดการใดๆแต่อย่างไรมองนอกจากนี้ยังพบว่าวัยรุ่นชุมชนใกล้เคียงส่วนใหญ่ที่เคยมีเพศสัมพันธ์ อายุเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก 17.0 ปีมีถึงร้อยละ 40.0 ขณะที่วัยรุ่นชุมชนใกล้เคียงส่วนใหญ่อายุเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก 14.0 ปีมีถึงร้อยละ 25.0 โดยอายุเฉลี่ยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก 16.20 ปีและ 15.66 ปีตามลำดับ

วัยรุ่นในชุมชนใกล้เคียงส่วนใหญ่เห็นว่า ผู้ใหญ่ในชุมชนรวมทั้งผู้นำ ต้องให้โอกาสวัยรุ่นในการพัฒนา และเสนอว่าควรมีความร่วมมือให้ความรู้กับวัยรุ่น ดูแลเยาวชน สร้างอาชีพที่มั่นคง และครอบครัวต้องเป็นหลักที่คอยตักเตือน ดูแลอย่างใกล้ชิด ขณะที่วัยรุ่นชุมชนใกล้เคียงได้เสนอแนวทางในการพัฒนาวัยรุ่นคือ การตั้งกฎที่เด็ดขาด วัยรุ่นควรได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดของพ่อแม่ และควรมีการให้ความรู้เพื่อให้วัยรุ่นเข้าใจตนเอง การอบรมควรจัดในเรื่องที่วัยรุ่นให้ความสนใจ

ปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยงเรื่องเพศ ยาเสพติด และความรุนแรง ได้แก่ อายุของวัยรุ่น ทัศนคติของวัยรุ่นต่อวิถีชีวิตของตนเอง บทบาทของวัยรุ่นในครอบครัวและชุมชน โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีพฤติกรรมเสี่ยงดังกล่าว ขณะที่ปัจจัย สภาพการพักอาศัยที่ไม่ได้อยู่กับบิดามารดา ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีพฤติกรรมเสี่ยงดังกล่าวแต่อย่างใด

3) กระบวนการพัฒนาความมั่นคงในชีวิตของวัยรุ่นในชนบท

เมื่อผู้วิจัยศึกษาชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับวัยรุ่นและผู้นำ วัยรุ่นได้เสนอแนะถึงความต้องการ เสริมศักยภาพและความรู้เพื่อจะนำไปสู่ความมั่นคงของชีวิตในอนาคตต่อไปและเพื่อให้ปลอดภัยจากปัญหาเรื่องเพศ ยาเสพติด และความรุนแรง ผู้วิจัยและแกนนำวัยรุ่นได้หารือกับผู้นำชุมชน เพื่อเตรียมการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมปฏิบัติการ (Intervention)

ปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่นข้างต้นมีรากเหง้ามาจาก “ ชุดความคิดในการสร้างตัวตนของวัยรุ่นในระยะเวลาที่ผ่านมาทั้งหมด บริบท วัฒนธรรมท้องถิ่น การตระหนักถึงคุณค่าของตัวเอง และความภาคภูมิใจในตนเอง” ส่งผลต่อความรู้สึกภาคภูมิใจ ความสามารถที่แท้จริง และการตระหนักถึงคุณค่าของตัวเอง ขณะที่มุมมองของคนต่างวัยยังมีทัศนคติที่ไม่เชื่อมั่นในคุณค่าและศักยภาพที่แท้จริงวัยรุ่น กอปรกับธรรมชาติของวัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการเรียนรู้ในทุกเรื่อง เต็มเปี่ยมไปด้วยพลังทั้งทางกายและใจ รักอิสระและต้องการการยอมรับจากสังคมรอบข้าง ดังนั้นการจัดกิจกรรมปฏิบัติการครั้งนี้ จึงมุ่งเน้นเพิ่มพูนศักยภาพวัยรุ่น เพื่อให้วัยรุ่นตระหนักถึงคุณค่าของตัวเอง และใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม ภายใต้เงื่อนไขของข้อจำกัดของโครงการวิจัยเรื่องเวลา ทีมวิจัยได้ทำกิจกรรมเพื่อปฏิบัติการหลัก 2 รูปแบบได้แก่

รูปแบบที่ 1 การจัดกิจกรรมอบรมเพื่อเสริมศักยภาพ “การเข้าค่ายนอกชุมชน” ใช้ระยะเวลา 2 วัน 1 คืน การจัดกิจกรรมอบรมเพื่อเสริมศักยภาพ แบบเข้าค่ายนอกชุมชน วัยรุ่นและผู้วิจัยได้ร่วมกันดำเนินการ ดังนี้

1.การเตรียมการ ประกอบด้วย

1.1 การเตรียมกลุ่มเป้าหมาย คณะผู้วิจัยเข้าไปในชุมชน แล้วอธิบายทำความเข้าใจให้เห็นถึงความสำคัญ ประโยชน์ที่จะเกิดกับกลุ่มเป้าหมายและชุมชน จากนั้นใช้กระบวนการสร้างความเป็นเจ้าของ

งานโดยให้ประธานหรือหัวหน้ากลุ่มวัยรุ่นในชุมชน เป็นผู้ดำเนินการถ่ายทอดรูปแบบกิจกรรมที่ได้รับทราบจากคณะผู้วิจัยไปสู่เพื่อนๆได้โดยอิสระ

1.2 การเตรียมสถานที่ โดยเลือกที่พักและสถานที่จัดกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัย ซึ่งประกอบด้วยบรรยากาศที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และตอบสนองของความต้องการของวัยรุ่น

2. กระบวนการจัดกิจกรรม การดำเนินกิจกรรมค่ายนอกชุมชน

2.1 กิจกรรมกระบวนการภาคทฤษฎี

1) **ละลายพฤติกรรม** เป็นกระบวนการเริ่มต้นของการเรียนรู้ที่มีความจำเป็นมาก เพราะอาจเสี่ยงต่อการที่วัยรุ่นกลุ่มเป้าหมายจะต่อต้านหรือแข็งกร้าว (fossilization) ต่อการที่จะยอมรับและต้องการที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ในกระบวนการดังกล่าวผู้ที่อยู่ในกิจกรรมต้องมีส่วนร่วมทุกคน ทั้งวัยรุ่นและผู้วิจัย

2) **ความคาดหวังของการอบรม** ซึ่งเป็นการสำรวจความต้องการของวัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ เพื่อเป็นทิศทางในการดำเนินการของผู้วิจัยในการจัดกระบวนการ กิจกรรมนี้เน้นการเรียนรู้โดยให้วัยรุ่นเป็นศูนย์กลาง

3) **การร่วมกันสร้างกติกการเรียนรู้** เป็นการร่วมกันสร้างกติกา เป็นก้าวแรกของการยอมรับในตัวตนของวัยรุ่น และเป็นการสร้างกระบวนการที่วัยรุ่นเป็นเจ้าของงานตั้งแต่ต้น

4) **กิจกรรมเป้าหมายชีวิต** เป็นการฝึกให้วัยรุ่นสำรวจความต้องการและเป้าหมายชีวิตของตนเอง เพราะมั่นใจว่าทุกคนย่อมมีศักยภาพในการที่จะไปถึงเป้าหมายในชีวิตของตนเอง จากการที่ให้ทุกคนบอกเป้าหมายของชีวิต

5) **กิจกรรมทำอะไรให้ไปถึงเป้าหมายในชีวิต (How to สู้ฝัน)** ซึ่งเน้นให้วัยรุ่นได้ฝึกวิเคราะห์ว่าทำอะไรจึงจะทำเป้าหมายในชีวิตได้สำเร็จ ทำให้วัยรุ่นได้เห็นถึงปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นข้อจำกัดของตน

6) **กิจกรรมกำแพง** เป็นการฝึกฝนให้วัยรุ่นวิเคราะห์อุปสรรคที่จะเกิดขึ้นได้ในระหว่างการก้าวไปสู่ฝัน ซึ่งในชีวิตจริงวัยรุ่นต้องผ่านอุปสรรคต่างๆ

7) **กิจกรรมสะพาน** เป็นการฝึกฝนการวิเคราะห์เพื่อการสร้างกำลังใจและวิธีการแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นในชีวิต เพื่อเอาชนะอุปสรรค

8) **กิจกรรมเรื่องอำนาจและแหล่งที่มาของอำนาจ** เพื่อการสร้างภูมิคุ้มกันชีวิตเพื่อให้เรียนรู้ถึงการพัฒนาตนเอง ให้สามารถก้าวผ่านอุปสรรคต่างๆไปได้ ซึ่งในกิจกรรมนี้วัยรุ่นได้ฝึกวิเคราะห์ชุดความคิด บทบาทความสัมพันธ์หญิงชาย การใช้อำนาจต่อกันของสมาชิกในสังคม และรู้เท่าทันสื่อที่มีอยู่ในสังคม

9) **กิจกรรมเพื่อแสดงศักยภาพของวัยรุ่น** วิทยากรกระบวนการให้วัยรุ่นในชุมชน ช่วยกันคิดและวางแผนกิจกรรมหรือโครงการที่จะดำเนินการหลังจากการเข้าค่ายกิจกรรม

10) กิจกรรมเปิดใจ กิจกรรมนี้เป็นการเปิดโอกาสให้วัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรมได้วิพากษ์ กิจกรรมต่างๆที่ได้เรียนรู้มาตลอดระยะเวลาที่เข้าร่วมกิจกรรม และยังสามารถประเมินความสำเร็จของกระบวนการ

2.2 กิจกรรมศึกษาดูงาน เพื่อเป็นการแนะนำโอกาสและช่องทางในการศึกษา และการฝึกอาชีพที่มีความหลากหลาย ตลอดจนสร้างเครือข่ายทางอาชีพให้กับวัยรุ่น คณะผู้วิจัยจึงได้นำกลุ่มเป้าหมาย ไปศึกษาดูงานใน 2 แห่ง คือ ศูนย์รัตนภา และ สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน ขอนแก่น

กระบวนการทั้งหมดนี้ เน้นการฝึกฝนวิธีคิดและการกระทำของบุคคลภายใต้บริบทเรื่องเพศ ยาเสพติด และความรุนแรง ดังนั้นการที่วัยรุ่นได้ฝึกวิเคราะห์ในกระบวนการเหล่านี้ ทำให้รู้เท่าทัน และมีวิธีคิดที่มองเห็นความต้องการของตนเอง รับผิดชอบต่อสุขภาพของตนเองและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคมมากขึ้น กระบวนการจัดค่ายนอกชุมชนด้วยกิจกรรมดังกล่าวนี้วัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรม ส่วนใหญ่สะท้อนว่า “ในชีวิตที่ผ่านมาไม่เคยมีผู้ใหญ่ที่ให้โอกาสแบบนี้เลย ที่ผ่านมากการอบรมทุกครั้งเป็นการรับคำสั่งอย่างเดียว” เมื่อประเมินผลกิจกรรมวัยรุ่นที่เข้าร่วมการอบรมค่ายครั้งนี้วัยรุ่นเห็นว่า ตนได้รู้ความต้องการของตัวเองและเป้าหมายชีวิตมากขึ้นกว่าเดิม หลีกเลี่ยงการทะเลาะกับเพื่อนได้ และหลีกเลี่ยงการทำร้ายร่างกายได้ มีเพื่อนในชุมชนมากขึ้น เวลาที่ผู้ใหญ่ตำหนิมีความอดทนมากขึ้น และเข้าใจความแตกต่างระหว่างหญิงชายมากขึ้น กิจกรรมที่ชอบและคิดว่าได้ประโยชน์จากการอบรมมากที่สุดคือ กิจกรรม How to สู้อัน ร่องลงมาคือกิจกรรมเป้าหมายชีวิต ทั้งนี้กิจกรรมที่วัยรุ่นไม่ชอบถึงไม่ชอบมากที่สุดคือ กิจกรรมเรียนรู้เรื่องอำนาจและแหล่งที่มาของอำนาจ

รูปแบบที่ 2 เป็นรูปแบบกิจกรรมที่เน้นการสนับสนุนให้วัยรุ่นรวมพลังทำกิจกรรมเพื่อแสดงศักยภาพของตนต่อชุมชนที่ปรากฏเป็นรูปธรรม ระหว่างการร่วมกิจกรรมค่ายนอกชุมชนได้เสนอร่างโครงการคือ 1) วัยรุ่นจากชุมชนใกล้เคียง เสนอกิจกรรมเพื่อลดอุบัติเหตุในช่วงสงกรานต์ 2) วัยรุ่นจากชุมชนใกล้เคียง เสนอกิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้อาวุโสเนื่องในวันสงกรานต์ เป็นที่น่าสังเกตว่ากิจกรรมที่วัยรุ่นเสนอ ให้ความสำคัญกับเทศกาลสงกรานต์ อาจเป็นเพราะวัยรุ่นสนใจกิจกรรมที่สนุกสนาน และที่อดีตก็มีความเชื่อมโยงกับพฤติกรรมเสี่ยงทั้งยาเสพติด ความรุนแรงและเรื่องเพศ ประกอบกับช่วงการอบรมค่ายนอกชุมชนจัดในช่วงเดือนมีนาคมซึ่งใกล้กับเทศกาลดังกล่าว การดำเนินกิจกรรมในแต่ละชุมชนมีรายละเอียดดังนี้

ชุมชนใกล้เคียง ลงมือปฏิบัติกิจกรรมเพื่อลดอุบัติเหตุในช่วงสงกรานต์ ในวันที่ 13 - 17 เมษายน 2547 โดยวัยรุ่นรับเป็นแม่ข่ายหลักในการจัดกิจกรรมในชุมชน วัยรุ่นทุกคนมีบทบาทหน้าที่ต้องรับผิดชอบตลอด 5 วันทั้งเรื่อง อาหาร อาคารถูกสถานที่ การเล่นเกม ทั้งนี้วัยรุ่นได้รับการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ในชุมชนในหลายลักษณะทั้งคำแนะนำ อุปกรณ์ต่างๆ และที่สำคัญมีการกำหนดกติการะหว่างวัยรุ่นว่า ช่วงนี้จะงดใช้รถจักรยานยนต์ และห้ามขับขี่รถจักรยานยนต์ออกไปนอกชุมชนโดยเด็ดขาด หากใครที่ฝ่าฝืนจะถูกตัดสิทธิ์การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนในครั้งต่อไป หรือหากใครดื่มสุราจนเมาจะต้องไม่ออกไปจาก

บ้านของตัวเอง และพ่อแม่เป็นผู้ควบคุมพฤติกรรมของลูกด้วย กติกาดังกล่าวช่วยกระตุ้นว่าได้นำวิถีคิดจากการอบรมไปใช้และก็ได้รับการยอมรับจากทั้งวัยรุ่นและผู้ใหญ่ในชุมชน

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมสืบสานวัฒนธรรม เช่น การรดน้ำดำหัวพระสงฆ์และผู้ใหญ่ในชุมชน การขนทรายเข้าวัด การทำกิจกรรมดังกล่าวทำให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ภายในกลุ่ม และให้ความเคารพซึ่งกันและกัน ชุมชนนี้สามารถดำเนินการต่างๆได้ง่ายและทุกคนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ ถึงแม้ว่าจะเป็นชุมชนที่อยู่ใกล้เมือง แต่ในความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชุมชน ยังสามารถทำได้ ทั้งนี้เนื่องจากในชุมชนมีทุนทางสังคมที่เข้มแข็ง

ชุมชนใกล้เคียง แม้เป็นชุมชนชนบทที่ตั้งอยู่ห่างไกลเขตเมือง แต่ชุมชนมีค่านิยมบริโภคนิยมสูงมาก กิจกรรมที่ดำเนินการในชุมชนนี้คือ กิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้อาวุโสในชุมชนเนื่องในวันสงกรานต์ ทั้งนี้เพื่อแสดงความเคารพต่อผู้ใหญ่ในชุมชนโดยมีกลุ่มวัยรุ่นเป็นแรงงานพร้อมๆ กับการเดินรณรงค์เพื่อให้วัยรุ่นอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ใช้เสื้อผ้าแบบไทย วัยรุ่นสะท้อนว่า “เป็นครั้งแรกของชุมชนนี้ที่วัยรุ่นได้จัดกิจกรรมเพื่อแสดงศักยภาพของตนเองในรอบหลายสิบปี” ก่อนที่จะทำกิจกรรมได้หารือกับผู้นำชุมชน และได้รับความร่วมมือในระดับหนึ่ง โดยต้องจ่ายค่าตอบแทนผู้นำเหล่านั้นทั้งในรูปของเงินทอง และ เหล้า เพราะวัยรุ่นรับรู้ว่าเป็นการเสียเวลาให้ค่าปรึกษา” ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า รูปแบบความสัมพันธ์ที่วัยรุ่นและผู้นำมีต่อกันนั้น ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิที่ ผู้นำเห็นวัยรุ่นเป็นลูกหลานและมีความพร้อมจะสนับสนุนศักยภาพวัยรุ่น

รูปแบบของกิจกรรมยังต้องอิงกับค่านิยมของสังคมที่ต้องให้สิ่งของแก่ผู้ใหญ่ที่มาร่วมงาน ซึ่งเป็นธรรมเนียมของชุมชนนี้ที่ปฏิบัติกันมานาน แม้ว่าชุมชนใกล้เคียงมีวัยรุ่นมาร่วมกิจกรรม และได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกของชุมชนน้อยกว่าชุมชนใกล้เคียง แต่ก็ก้าวแรกที่วัยรุ่นเริ่มเข้ามามีบทบาทในการแสดงศักยภาพเพื่อให้เป็นที่ยอมรับในชุมชน และสร้างความภาคภูมิใจให้กับวัยรุ่นที่ทำงานมากแม้ว่าจะเป็นจุดที่ทำให้ผู้นำได้เห็นศักยภาพวัยรุ่นเข้าร่วมทำกิจกรรมในชุมชนมากขึ้นยังไม่ถึงระดับมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทั้งนี้เนื่องจากผู้นำยังเห็นว่าวัยรุ่นทำได้เฉพาะงานระดับบริการเท่านั้น

2. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

2.1 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า

1) พฤติกรรมเสี่ยงเรื่องเพศ ยาเสพติด และความรุนแรงในวัยรุ่นในชนบทอีสาน เป็นพฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์กัน และเป็นความสัมพันธ์ในเชิงบวก นั้นแสดงว่าพฤติกรรมดังกล่าวมีความเกี่ยวพันกัน ดังนั้นเมื่อเกิดพฤติกรรมเสี่ยงในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วโอกาสที่จะเกิดพฤติกรรมเสี่ยงอื่นๆที่เกี่ยวข้องจะมีโอกาสเกิดขึ้นด้วย

2) ผลการศึกษาครั้งนี้ยืนยันว่า วิทยุรุ่นในชนบททั้งที่อยู่ใกล้เมือง และไกลเมือง มีพฤติกรรมเสี่ยงเรื่องเพศ ยาเสพติดและความรุนแรง เช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมชนบท บทบาทครอบครัว สัมพันธภาพของครอบครัวกับวิทยุรุ่น ค่านิยมของสังคม ตลอดจนสื่อสารมวลชน

3) ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีพฤติกรรมเสี่ยงเรื่องเพศ ยาเสพติดและความรุนแรง ได้แก่ อายุ และทัศนคติของวิทยุรุ่นต่อวิถีชีวิตของตนเอง บทบาทของวิทยุรุ่นในครอบครัวและชุมชน ซึ่งทั้งสามปัจจัยดังกล่าวมีความเชื่อมโยงอยู่กับทัศนคติของครอบครัวและชุมชนที่มีวิทยุรุ่น ดังนั้นในการพัฒนาความมั่นคงในชีวิตของวิทยุรุ่น ชุมชนหรือ “ผู้ใหญ่” ต้องปรับบทบาทและทัศนคติในเรื่องต่อไปนี้ คือ

(1) ผู้ใหญ่ต้องตระหนักและระลึกไว้เสมอว่าวิทยุรุ่น เป็นวิทยุที่มีความเชื่อมั่นในตัวเอง และมีพลังสร้างสรรค์ อยู่ในตัว เขาพร้อมที่จะแสดงศักยภาพออกมาทุกเมื่อ สิ่งที่คุณใหญ่จะทำได้ง่ายคือ การใจเย็น มีท่าทีที่เป็นมิตร เพื่อลดช่องว่างระหว่างวัย และเปิดโอกาสให้เขาได้คิด ได้พูดออกมา โดยผู้ใหญ่ต้องรับฟังและไม่ด่วนสรุป

(2) เมื่อรับฟังแล้วผู้ใหญ่ต้องช่วยในการค้นหาความดีที่มีอยู่ในตัวเขา ต้องช่วยเขาคัดกรองว่า สิ่งที่เขานำเสนอมานั้นแต่ละประเด็นมีข้อดีข้อเสียอย่างไร ให้ความข้อเท็จจริงอย่างรอบด้าน โดยให้วิทยุรุ่นเป็นคนที่คุณคิดและตัดสินใจเลือกด้วยตัวเอง

(3) ให้วิทยุรุ่นมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของภารกิจกรรม ให้รู้สึกว่าเป็นเจ้าของงาน เพราะเขาจะพร้อมทุ่มเท เสียสละเพื่องานที่ตนรับผิดชอบ ให้เขารู้สึกถึงความภาคภูมิใจ และมีคุณค่าเมื่อได้ทำงานนั้น

(4) ผู้ใหญ่ต้องลดอำนาจที่มีอยู่ในตัวตนให้มาก ต้องทำงานในแนวราบด้วยความรู้สึกที่เท่าเทียมกัน และทำให้เขารู้สึกไว้วางใจ ปลอดภัยกับสิ่งที่ได้ทำ

(5) ผู้ใหญ่ต้องให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และเดินไปพร้อมกับเขา จนเขาเข้มแข็งพอ สามารถยืนอยู่ได้ด้วยตนเอง

2.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเปิดโอกาสให้ได้ข้อเท็จจริงจากชุมชน เพื่อสร้างฐานความเข้าใจจากชุมชน และโดยกระบวนการวิจัยเปิดโอกาสให้นักวิจัยและชุมชนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ดังนั้นกระบวนการดังกล่าวจึงมิใช่เพียงเครื่องมือในการเก็บข้อมูลวิจัยแต่เป็นกระบวนการที่สามารถปรับทัศนคติของผู้เกี่ยวข้องให้สามารถมาพบทบทวนบทบาทร่วมกันมองปัญหาาร่วมกัน จึงสามารถจะพัฒนาการแก้ไขปัญหาได้

อนึ่งการวิจัยนี้ พบว่า หน่วยงานทั้งของภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมและพัฒนาวิทยุรุ่น เช่น อบต. ผู้นำชุมชน ควรเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

เพื่อที่จะสร้างความเข้าใจในตัววัยรุ่น นำไปสู่แนวทางในการพัฒนา หรือสร้างนโยบายที่เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงในชีวิตวัยรุ่นได้ นอกจากนี้ควรจะต้องเปิดโอกาสให้วัยรุ่น เข้ามามีบทบาทต่อชุมชนในด้านต่างๆ เพื่อสร้างศักยภาพของวัยรุ่น และ เป็นการพัฒนาทักษะให้วัยรุ่นด้วย

2.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

แม้ว่าผลการวิจัยครั้งนี้จะได้แนวทางในการพัฒนาความมั่นคงในวัยรุ่น ว่าทั้งวัยรุ่นต้องพัฒนาทักษะ ศักยภาพ ผู้ใหญ่ต้องลดอำนาจ สร้างความเข้าใจร่วมกัน และให้โอกาสกับวัยรุ่นในการแสดงศักยภาพเพื่อความมั่นคงในชีวิตของวัยรุ่นท่ามกลางสังคมชนบทที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ แต่ก็ยังมีประเด็นที่ต้องการศึกษาวิจัยเพิ่มเติม โดยเฉพาะข้อค้นพบของการพัฒนารูปแบบที่ใช้ในการพัฒนาความมั่นคงในชีวิตของวัยรุ่นในชนบทครั้งนี้ ยังต้องมีการวิจัยและพัฒนาต่อเพื่อยืนยันว่า สามารถประยุกต์ใช้กับพื้นที่อื่นๆ กับวัยรุ่นกลุ่มอื่นๆ ได้อย่างเหมาะสมเพียงใด

นอกจากนี้ ควรมีการศึกษาเพื่อทดสอบถึงระดับเส้นทางว่า ปัจจัยระดับบุคคล ครอบครัว และ ชุมชน อะไรบ้างที่มีอิทธิพลต่อการมีพฤติกรรมเสี่ยงเรื่องเพศ ยาเสพติดและความรุนแรงนี้